

БЕРТОЛТ БРЕХТ
ЦЕЗАР И НЕГОВИЯТ
ЛЕГИОНЕР

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

1. ЦЕЗАР

От началото на март диктаторът знаеше, че дните на диктатурата са преброени.

Престигналият през тези дни от някоя римска провинция би намерил столицата навярно по-внушителна от когато и да било. Градът се бе разраснал извънредно много; в квартала на чужденците цареше пъстро смешение от племена и народи; строителството на монументални административни сгради бе на завършване. Ситито кипеше от проекти; деловият живот протичаше нормално; цената на робите бе ниска.

Режимът изглеждаше непоклатим. Диктаторът тъкмо бе провъзгласен за пожизнен диктатор и сега подготвяше **НАЙ-ВЕЛИКОТО ОТ ВСИЧКИ СВОИ НАЧИНАНИЯ** — завладяването на Изтока, отдавна очаквания поход срещу персите, истински втори Александров поход.

Цезар знаеше, че няма да доживее до края на месеца. Намираше се на върха на могъществото си. Следователно пред него зееше пропаст.

На разширеното заседание на сената от 13 март, на което диктаторът произнесе реч, заклеяваща „застрашителната позиция на персийското правителство“, а също направи съобщение, че в Александрия, столицата на Египет, вече е струпана войска, се разкри странно безразличното, дори хладно отношение на сената. По време на речта между сенаторите преминаваше от ръка на ръка един зловец списък със сумите, които диктаторът под фалшиво име бе депозирал в испански банки. **ДИКТАТОРЪТ ПРЕХВЪРЛЯ ЛИЧНОТО СИ СЪСТОЯНИЕ (110 МИЛИОНА) В ЧУЖБИНА!** Нима не вярваше в своята война? А може би се готвеше за война съвсем не срещу Персия, а срещу Рим?

Сенатът одобри военните кредити. Единодушно, както винаги.

В двореца на Клеопатра, центъра на всички интриги, отнасящи се до Изтока, се е събрала военната върхушка. Египетската царица е

фактичката вдъхновителка на войната с Персия. Брут, Касий и други млади офицери я поздравяват с победата на военната политика в сената. Идеята ѝ да пусне в обращение зловещия списък се посреща, както му е редът, с възторг и присмех. Диктаторът има да се чуди, когато се опита да получи в ситито одобрените кредити...

И действително, Цезар, на когото не е убягнала студенината на сената, въпреки цялото му покорство, скоро ще получи възможност да се убеди, че и в ситито цари направо възмутително настроение.

В Търговската палата той събира финансовите магнати пред една огромна карта на стената и им разяснява плановете си за настъпление в Персия и Индия. Господата кимат одобрително, но после започват да говорят за Галия, която е завладяна преди много години, но където отново са пламнали кървави бунтове. „Новият ред“ не функционира. Дава се предложение: не е ли по-добре да се отложи новата война за есента? Цезар не отговаря нищо и стремително напуска залата. Господата изопват ръце за римския поздрав. Някой промърморва: „Не е добре с нервите, човекът!“

Та нима те изведнъж вече не искат война!

Направените допитвания дават поразителен резултат: военните предприятия работят трескаво за войната, акциите им стремглаво се покачват, също и цените на робите растат...

Какво ли означава това? Те желаят войната на диктатора, но не му дават необходимите за нея пари?

Привечер Цезар вече знае какво означава всичко: **ЖЕЛАЯТ ВОЙНАТА, НО БЕЗ НЕГО.**

Дава заповед за арестуването на петима банкери, но е дълбоко потресен, едва не получава нервен припадък за учудване на адютанта си, който го е виждал безчувствен като камък сред най-кървави битки.

Цезар се поуспокоява, когато пристига неговият любимец Брут. Във всеки случай не е по силите му да надникне в едно донесение, изпратено му от негов доверен човек в ситито. То съдържа имената на заговорниците, между които е и това на Брут. Заговорниците подготвят покушение срещу живота му. Страхувайки се да намери в обемистото донесение („Толкова обемисто, ужасно обемисто!“) имената на свои приближени, диктаторът не се решава да го отвори. А Брут трябва да изпие чаша вода, когато Цезар го връща неразпечатано на секретаря си, за да го прочете по-късно.

Голям смут настъпва в двореца на Клеопатра, когато Брут, бледен и разстроен, долага, че е налице донесение за заговора. Всеки момент Цезар може да го прочете. Клеопатра с мъка успокоява присъстващите, апелира към тяхната войнска чест, а самата тя дава нареждане да се стяга багажът.

В това време на доклад при Цезар е полицейският едил — третият за тази година, на служба едва от два месеца; двамата му предшественици са снети от длъжност заради участие в заговори. Едилът гарантира за личната безопасност на диктатора — въпреки вълнението, предизвикано в ситито от арестуването на петимата банкери, за които впрочем се застъпват доста влиятелни кръгове... Но войната с Персия, в скорошното обявяване на която, както изглежда, едилът е убеден, ще запуши, по негово мнение, устата на опозицията. И докато той излага множеството предохранителни мерки, които смята за необходими, Цезар вижда през него като насън своя край; защото краят му е близък.

Ще нареди да го отнесат до Помпеевата портика, там ще слезе от носилката, ще изслуша просителите, ще влезе в храма, ще потърси с поглед този или онзи сенатор и ще се поздравят. Ще седне на някакъв стол. Ще последват обичайните церемонии, вижда ги пред очите си. После заговорниците — във видението на Цезар те имат, вместо лица, бели петна — ще се приближат към него под някакъв предлог. Някой ще му даде да прочете нещо, той ще протегне ръка, те ще се нахвърлят върху него. **ТОЙ ЩЕ УМРЕ.**

Да, за него няма да има вече война на Изток. Най-великото от всички негови начинания няма да се осъществи: а то се състоеше в следното — **ДА СЕ ДОБЕРЕ ЖИВ ДО НЯКОЙ КОРАБ**, който да успее да го отведе при войските му в Александрия — единственото място, където може би ще е в безопасност.

Когато късно вечерта стражата забелязва няколко господата да се отправят към покоите на диктатора, тя все още си мисли, че това са генерали и военни инспектори, които желаят да обсъдят плана за войната с Персия. Но това са само лекари — диктаторът се нуждае от прахче за сън.

Следващият ден — това е 14 март — протича объркано и мъчително. По време на утринната езда в манежа Цезар е осенен от

блестяща идея. Сенатът и ситито са против него, какво му остава? **ЩЕ СЕ ОБЪРНЕ КЪМ НАРОДА!**

Нима не беше някога велик народен трибун, светла надежда на демокрацията? Тогава той излезе с гигантска програма, която изплаши сената до смърт: разделяне на именията, построяване на селища за бедните...

А диктатурата? Долу диктатурата! Великият Цезар ще си подаде оставката, ще се оттегли в частния живот, например в Испания...

На коня се бе качил един уморен човек, малодушно оставяйки се да го носят в кръг из манежа; но изведнъж (при мисълта за народа) стойката му се изопна, той дръпна юздите, подчини коня на волята си, пришпори го и не слезе от него, докато животното не плувна в пот — един освежен, нов човек напусна манежа.

Малко от участниците в голямата игра се чувстват тази сутрин така уверени като Цезар... Заговорниците очакват да бъдат арестувани. Брут е поставил в градините си охрана, на различни места е скрил коне. В много домове изгарят документи. В своя дворец на Тибър Клеопатра се приготвя да срещне деня на смъртта. Сега Цезар сигурно отдавна е прочел донесението. Тя грижливо завършва тоалета си, освобождава робите си, раздава подаръци. Всеки момент трябва да дойдат преторианците.

Вчера опозицията нанесе удар, днес трябва да последва контраударът на режима.

При утринния прием на диктатора на всички става ясно какъв ще бъде този контраудар.

В присъствието на неколцина сенатори Цезар разказва за своя нов план. Той ще назначи избори, ще излезе в оставка. Неговият девиз е: **ДОЛУ ВОЙНАТА!** Нека римският гражданин завладява италийска земя, а не персийска. Защото как живее римският гражданин, покорителят на света? Цезар описва.

Каменни лица посрещат ужасяващото описание на мизерията, сред която тъне обикновеният римски гражданин. Диктаторът смъква маската, той иска да разбунтува тълпата. След половин час тази вест ще обходи цялото сити. Ще изчезнат враждите между ситито и сената, между bankerите и военните, всички ще се обединят от една мисъл: **Долу Цезар!**

Преди още да е завършил речта си, Цезар разбира, че е извършил грешка. Не е била нужна, естествено, чак такава откровеност. Той бързо променя темата и се опитва да пусне в ход своето изпитано обаяние. Приятелите му нямало за какво да се боят. Техните имена били в безопасност. На арендаторите ще се помогне да се сдобият със земя, но за сметка на държавата, с държавни средства. Лятото обещавало да бъде чудесно, всички да се смятат добре дошли на гости в Байе.

След като те благодарят за поканата и си тръгват, Цезар дава заповед да се снесе от длъжност и арестува полицейският едил, който още предната вечер е пуснал на свобода арестуваните банкери. После изпраща своя секретар да проучи настроението сред демократичните кръгове. Сега всичко зависи от позицията на народа.

Демократичните кръгове — това са политиците от отдавна разтурените занаятчийски клубове, които през величавото време на републиката са играли решаваща роля в изборите. Цезар е разгромил този някога мощен апарат и е организиран част от членовете му в гражданска гвардия — така наречените квартални клубове. После и те са били разпуснати. Но сега секретарят на Цезар Тит Рар посещава политическите деятели на плебса, за да схване настроението им.

Той се среща с един бивш старейшина на бояджийската гилдия, после с бивш изборен агитатор, понастоящем кръчмар. И двамата мъже се държат извънредно предпазливо и не проявяват никаква склонност да разговарят за политика. Те го насочват към стария Карпо, бивш водач на строителните работници, който, изглежда, се ползва с най-голямо влияние, **ПОНЕЖЕ ЛЕЖИ В ЗАТВОРА.**

Междувременно Цезар е приел важен гост: Клеопатра. Царицата вече не издържа на напрежението. Трябва да знае как стоят нещата с нея. Тя се е натъкмила за смъртта, всички изкуства на Египет са пуснати в ход, за да мобилизират красотата ѝ, прочута в три континента.

Диктаторът, изглежда, разполага с време. Той се отнася към нея с предишната изискана учтивост както през последните години, готов да даде съвет, от време на време намеква, че стига тя да поиска, не би се колебал и минута да стане отново неин любовник, той, ненадминатият ценител на женската красота. Но за политика — нито дума. Те седят в

атриума, подхвърлят храна на златните рибки, говорят за времето. Той я кани за през лятото в Байе...

Тя не му вярва. Изглежда, той още не е завършил приготовленията за решителния удар, навярно това е всичко. Тя си тръгва с окаменяло лице. Цезар я изпраща до носилката ѝ, после се отправя към канцеларията, където юристи и секретари трескаво работят над проекта за новия избирателен закон. Проектът трябва да остане в тайна: разпоредено е никой да не напуска двореца. **ТАЗИ КОНСТИТУЦИЯ ЩЕ БЪДЕ НАЙ-СВОБОДНАТА ОТ ВСИЧКИ, КАКВИТО РИМ НЯКОГА Е ПОЗНАВАЛ.**

Наистина сега всичко зависи от народа...

А Рар като че е потънал в земята — какво чак толкова има да преговаря с тези плебеи, та те трябва с две ръце да се вкопчат в изключителния шанс, който диктаторът им предлага. Цезар решава да отиде на надбягвания с кучета. Чувства необходимост сам да установи контакт с народа, а народът може да се намери на надбягвания с кучета.

Циркът още не се е напълнил съвсем. Цезар не отива в голямата ложа, а сяда по-горе сред тълпата. Няма защо да се опасява, че някой ще го познае — тези хора са го виждали само отдалеч.

Цезар наблюдава известно време състезанието, а след това залага на едно от кучетата. До него е седнал някакъв човек и Цезар му обяснява защо е заложил тъкмо на това куче. Човекът кима с глава. Един ред по-напред възниква малък спор. Някакви хора, изглежда, са заели чужди места и новодошлите ги прогонват. Цезар се опитва да завърже със своите съседи разговор, дори за политика. Те отговарят едносрично и тогава той разбира, че те знаят кой е: Цезар седи сред своите тайни агенти.

Той гневно се изправя и си тръгва. Впрочем кучето, на което е заложил, печели...

Пред цирка Цезар среща своя секретар, който го търси. Новините, които носи, не са добри. Никой не желае да преговаря. Навсякъде цари страх или ненавист, предимно второто. Човекът, в когото хората имат доверие, се нарича Карпо, строителен работник. Цезар слуша мрачно. Качва се в носилката си и заповядва да го отнесат в Мамертинския затвор. Ще говори с Карпо.

Карпо трябва първо да бъде намерен. Тук в тези зандани има толкова много затворени някога си плебеи, тук те гният с десетки. Но след известно търчане насам-натам Карпо, строителният работник, е измъкнат с дълги въжета от една яма и сега диктаторът може да говори с човека, в когото има доверие народът на Рим.

Те седят един срещу друг и се разглеждат. Карпо е стар човек, може би не по-възрастен от Цезар, но във всеки случай има вид на осемдесетгодишен. Много преживял, много отпаднал, но не и сломен. Цезар без заобикалки развива пред него своя нечуван план — да възстанови демокрацията, да назначи избори, самият той да се оттегли в частния живот и т.н., и т.н.

Старикът мълчи. Не казва нито „да“, нито „не“, той мълчи. Вперил е очи в Цезар, и не издава нито звук. Когато Цезар си тръгва, спускат го обратно с дългите въжета в ямата му. Мечтата за демокрацията рухва. Всичко е ясно: и да желаят преврат, във всеки случай без Цезар. Познават го твърде добре.

Когато диктаторът се завръща в дома си, секретарят трябва да употреби известни усилия, за да обясни на стражата кой е той. Стражата е нова. Новоназначеният едил е отстранил римските войници и е натъпкал в двореца цяла негърска кохорта. Негрите са по-надеждни, не разбират латински, така че е по-трудно да бъдат подстрекавани или заразени от настроението в града. Сега вече Цезар знае какво е настроението в града...

Нощта в двореца протича неспокойно. Няколко пъти Цезар става и броди из просторния дворец. Негрите пият и пеят. Никой не му обръща внимание, никой не го познава. Той се заслушва в една от техните тъжни песни, а после отива в конюшната, за да навести любимия си кон. Конят във всеки случай го познава.

Вечният Рим е потънал в тревожна дрямка. Пред вратите на нощните приюти разорени занаятчии все още чакат на опашка за три часа сън и четат огромни, полуразкъсани плакати, вербуващи войници за войната на Изток, която вече няма да се започне. От градините на *jeunesse dorée*^[1] са изчезнали стражите от предишната нощ. От дворците долитат пияни гласове. През една от южните порти на града излиза неголяма кавалкада: царицата на Египет, забулена с гъст воал, напуска столицата...

В два часа през нощта Цезар си спомня за нещо и по нощница отива в крилото на двореца, където юристите все още работят над новата конституция. Цезар ги праща да спят.

На разсъмване съобщават на Цезар, че през нощта е убит неговият секретар Рар. Очевидно е бил проследен при разговорите му с политиците на плебса и някакви могъщи ръце бяха нанесли коварен удар. Но чии ръце? Списъците с имената на заговорниците, които се намираха у секретаря, са изчезнали.

Убийството е станало в двореца. Значи, дворецът вече не е безопасен за привържениците на диктатора. А дали все още е безопасен за самия диктатор?

Цезар дълго стои пред походното легло, на което е прострян мъртвият му секретар, последният му довереник, на когото това доверие бе струвало живота.

На излизане от стаята някакъв пиян войник от стражата се блъсва в него и не се извинява. Докато върви по коридора, Цезар на няколко пъти нервно се озърта.

В атриума, странно опустял — никой не е дошъл на утринния прием — Цезар се натъква на пратеник на Антоний. Консултът — негов сподвижник — е наредил да му се предаде, че днес в никакъв случай не бива да се появява в сената. Личната му сигурност там била застрашена. Цезар заповядва да се предаде на Антоний, че няма намерение да ходи в сената.

Вместо това той нарежда да го отнесат в дома на Клеопатра, покрай дългите редици просители, проточващи се всяка сутрин пред двореца му. А може би Клеопатра ще финансира неговия поход? Тогава не би имал нужда нито от Ситото, нито от народа.

Клеопатра не е вкъщи. Всички врати са заключени. По всичко личи, че е заминала задълго...

Обратно в двореца. Входната врата зее странно отворена. Оказва се, че стражата се е махнала. Владетелят на света подава глава от носилката си и се вижда в своя дом, където вече не се решава да пристъпи.

Би могъл да поиска охрана от Антоний. Но вече няма доверие в никаква охрана. По-добре да мине без охрана, така поне няма да се бои от нея. Но къде да отиде?

Той дава заповед. Отива в сената.

Цезар лежи изтегнат назад в носилката си, не поглежда нито вляво, нито вдясно. Нарежда да го отнесат до Помпеевата портика. Слиза от носилката. Изслушва просителите. Влиза в храма. Потърсва с поглед този или онзи сенатор и го поздравява. Сяда на своя стол. Следват обичайните церемонии. После заговорниците се приближават към него под някакъв предлог. Сега вече той вижда пред себе си не бели петна, както в своето видение от преди два дни: всички имат лица — лицата на най-добрите му приятели. Някой му дава да прочете нещо, той протяга ръка. Те се нахвърлят върху него.

---

[1] Златната младеж (фр.) — Б.пр. ↑

2. ЛЕГИОНЕРЪТ НА ЦЕЗАР

В утринния сумрак пред пролетно разделената равнина на Кампания скрибуца волска кола. Това е петдесет и две годишният арендатор и ветеран от Цезаровите войни Теренций Скапер, който отива в Рим заедно със семейството и покъщнината си. Лицата им са загрижени. Те са задлъжнели при плащането на арендата и са ги прогонили от малкото им парче имот. Само осемнадесетгодишната Луцилия с радост гледа към големия студен град. Там живее нейният годеник.

Когато приближават града, забелязват, че тук се очакват някакви важни събития. На пътните бариери контролът е засилен, а понякога ги спират и военни патрули. Носят се слухове за предстояща голяма война в Азия. Старият войник съглежда познатите му пунктове за набиране на войска, още празни поради ранния час. Той се оживява. Значи, Цезар подготвя нови победоносни походи. Теренций Скапер е дошъл тъкмо навреме. Това става на 13 март 44 година.

Около девет часа сутринта волската кола преминава през Помпеевата портика. Тълпа народ очаква тук пристигането на Цезар и на сенаторите за заседание в храма, на което сенатът ще изслуша някакво „важно заявление на диктатора“.

Навсякъде се говори за войната, обаче за учудване на Скапер военни патрули разпръсват народа. При появяването на войниците всички спорове замлъкват. Ветеранът има само една грижа: как да си пробие път със своята волска кола. Донякъде измъкнал се из навалищата, той се изправя в колата си и обръщайки се назад, високо извиква: „Да живее Цезар!“ Но с изумление установява, че никой не подема неговия възглас.

Донякъде раздражен, той подслонява малкото си семейство в някаква евтина странноприемница в покрайнината, а сам се отправя на посещение у своя бъдещ зет — секретаря на Цезар Тит Рар. Отказва на Луцилия да я вземе със себе си. Най-напред трябва да си поприказват по мъжки с младия човек.

Оказва се, че да се проникне в двореца на Цезар на Форума съвсем не е толкова лесно. Проверките, особено за оръжие, са много щателни. Атмосферата е натегната.

Озовал се в двореца, той узнава, че Цезар има повече от двеста секретари. Името Рар не е известно на никого.

И действително през последните три години младият човек нито веднъж не е имал удоволствието да поздрави своя шеф в библиотеката, намираща се в едно от крилата на двореца. У Цезар той е на служба като литературен секретар и е взел участие в труда му върху граматиката. Съчинението отдавна стои непобутнато, диктаторът вече няма време за подобни неща.

Рар е извън себе си от радост, когато старият войник се вмъква при него. Какво, значи, Луцилия е в Рим? Да, тя е тук, но това съвсем не е повод за радост. Семейството е изхвърлено на улицата. И то главно по вина на Луцилия. Могла е преспокойно да бъде малко по-отзивчива към собственика на имота им — фабриканта на кожени изделия Помпилий... Още повече, че Рар изобщо се бил изгубил от очите им!

Младият човек се оправдава разпалено. Не са му давали отпуска. Ще направи всичко възможно, за да помогне на семейството. Ще вземе аванс от администрацията. Ще използва всичките си връзки в полза на Теренций Скапер. Защо ветеранът да не стане капитан? Най-сетне предстои голяма война!

В коридора се чуват тежки стъпки и звън на мечове, вратата се отваря с трясък: на прага застава Цезар.

Малкият секретар седи ни жив, ни умрял под изпитателния поглед на великия мъж. От три години Цезар за първи път в кабинета си! Рар и не подозира, че НА ПРАГА СТОИ СЪДБАТА МУ.

Цезар не е дошъл, за да работи над граматиката си. Той търси някого, в когото може да има доверие — следователно човек, какъвто е трудно да се намери в този дворец. Минавайки покрай библиотеката, той си е спомнил за своя литературен секретар, млад човек, стоящ настрана от политиката. Така че може би още не са го подкупили...

Двама телохранители претърсват Скапер за оръжие и го изхвърлят навън. Той си тръгва с гордо вдигната глава: както изглежда, бъдещият му зет не е последен човек в този дворец, щом като великият Цезар го посещава. Това е добър знак.

Също и Рар претърсват за оръжие. След това обаче диктаторът му възлага поръчение. Той трябва, най-добре по обиколни пътища, да се добере до този и този испански banker и го разпита на какво се дължи мистериозната съпротива в ситито срещу ЦЕЗАРОВАТА война на Изток.

В това време ветеранът чака младия човек пред двореца. След като той не излиза — всъщност Рар използва един заден изход, — Скапер тръгва за странноприемницата, за да уведоми семейството си за благоприятния обрат на нещата. По пътя се спира пред един пункт за набиране на войници. Само млади момчета се натискат за военна служба. Няма да е лошо, ако някой се застъпи за него и го направят капитан. За войник е може би вече малко старичък.

Замотава се и в няколко кръчми и когато накрая пристига в малката странноприемница в покрайнината, вече е леко на градус.

Той се е превърнал напълно в капитан Теренций Скапер и целият му гняв е насочен срещу младия човек — поклонник на Луцилия, който все още не се появява. Значи, префърцуненият господин секретар няма време да каже добър ден на своята годеница? А от какво, моля ви, ще живее нашето семейство? Нужни са ни незабавно най-малко триста сестерции. Луцилия ще трябва да склони да отиде у кожения фабрикант и да заеме от него пари. Луцилия плаче. Тя така и не разбира защо Рар се бави. Господин Помпилий на драго сърце ще ѝ даде триста сестерции, но няма да го стори даром. Баща ѝ ще се пръсне от яд. Вече няма никакво съмнение, че младият човек не е стока. Трябва да му се натрие шепа червен пипер на задника. Не бива да му се показва, че чакат на него. Нека види, че има и други, които знаят как да ценят Луцилия. Луцилия тръгва, обляна в сълзи, и непрекъснато се озърта не иде ли отнякъде Рар.

В това време Рар се е завърнал в двореца. Той е получил от испанския banker едно досие и го е предал на Цезар. След това прави опит да получи аванс от администрацията. Но преживява тежък удар. Вместо да му дадат пари, подлагат го на разпит. Къде е ходил? Какво поръчение му е възложил диктаторът? Той отказва да отговаря и узнава, че е уволнен.

На Луцилия провървява повече. Наистина в кантората на фабриканта на кожени изделия най-напред ѝ съобщават, че господин Помпилий е арестуван. Но докато възбудените роби коментират

невероятното събитие, което може да се обясни само с факта, че в последно време шефът често изразявал неприкритата си враждебност към диктатора, на прага усмихнат цъфва господин Помпилий. „То се знае“, него и другите господа от ситито не могат току-така да хвърлят в затвора. За щастие все още може да се упражни известно влияние над полицията. На господин Цезар приказката вече не се слуша много-много в тези дни...

Луцилия още не се е завърнала, когато Рар най-после пристига в странноприемницата. Ветеранът е в лошо настроение и никой от семейството не обелва зъб къде е Луцилия. Рар не е донесъл обещаните триста сестерции. Той не се осмелява да признае, че е уволнен и измъква с половин уста, че просто не му е останало време да отиде до администрацията. В това време, цялата обляна в сълзи, се появява Луцилия и се хвърля в прегръдките му. Ала Теренций Скапер не вижда причини да се държи тактично. Той най-безсрамно пита Луцилия за резултата от нейния просяшки набег. Избягвайки да погледне Рар в очите, тя предава на баща си донесените триста сестерции. За Рар не е трудно да се досети откъде са тия пари: Луцилия е била при фабриканта на кожени изделия!

В своя гняв младият човек изтръгва парите от ръцете на стареца. Утре той сам ще ги предаде обратно на господин Помпилий. Най-късно до осем часа заранта ще донесе на Луцилия достатъчно голяма сума в странноприемницата. А след това ще отидат заедно с баща ѝ при началника на дворецовата стража и ще говорят за капитанското място.

Ветеранът навъсено дава съгласието си. В края на краищата за един довереник на владетеля на света няма да е кой знае колко трудно да помогне на семейството на стар заслужил легионер да стъпи на крака...

Ала на следващата заран семейство Скапер напразно очаква Рар.

Още в ранни зори секретарят е повикан при Цезар. Заедно с него диктаторът изравя в библиотеката една стара, държана преди много години, реч, в която е развил своята демократична програма. После секретарят отива в предградията, за да сондира почвата при някои политици на плебса: какво биха казали за едно възстановяване на демокрацията. Впрочем междуременно диктаторът е издал заповед да

се смени дворцовата стража и се арестува началникът ѝ, разпитвал предния ден Рар.

На Теренций Скапер започва да причернява пред очите. Той вече не вярва в годеника на дъщеря си. Луцилия е плакала през цялата нощ и в изблик на отчаяние е креснала в лицата им — на него и на майка си — какво ѝ е поискал в замяна коженият фабрикант. Майка ѝ е застанала на нейна страна. Ветеранът решава да се яви в някой вербовъчен пункт и се запише войник. След дълги колебания той признава на домашните си, че се смята прекалено стар за военния преглед. Цялото семейство на драго сърце помага в подмладяването му. Луцилия му услужва с гримове си, а малкият му син следи за походката му.

Но когато старият легионер пристига в цялата си красота пред пункта за набиране на войска, той е затворен. Младоците пред входа възбудено коментират слуховете, че войната на Изток била отменена. Сразен от тази вест, ветеранът от десет Цезарови войни се завръща в лоното на семейството си и там заварва писмо от Рар до Луцилия, в което пише, че предстоят велики събития. В момента се подготвял закон, съгласно който ветераните на Цезар ще получат под аренда имения, както и субсидия от държавата. Семейството не е на себе си от радост.

Когато Теренций Скапер чете писмото на Рар, писано сутринта, то е вече остаряло. Проведените от секретаря разговори са показали, че бившите политически дейци на плебса, преследвани години наред от Цезар, вече нямат никакво доверие в неговите политически шахматни ходове.

Рар, който впрочем разбира, че е следен, напразно дири господаря си в двореца и го открива едва привечер в цирка на надбягвания с кучета. На път за двореца той докладва на Цезар обезпокоителното положение на нещата.

След дълго мълчание на Рар изведнъж става ясно каква огромна опасност е надвиснала над главата на диктатора и прави отчаяно предложение: Цезар трябва още тази нощ тайно да напусне града и се добере до Брундизиум, откъдето с кораб да замине за Александрия при войските си. Рар обещава да му набави един волски впряг.

Диктаторът, безсилно отпуснат върху възглавницата на носилката си, не отговаря нищо.

Рар обаче е твърдо решен да подготви бягството. Над грамадния, неспокоен, гъмжащ от слухове Рим вече припада мрак, когато той влиза в преговори със стражата на Южната портика. Една волска кола ще премине оттук след полунощ без пропуск. Той дава на началника на караула всичките пари, които носи в себе си. Това са точно триста сестерции.

Около девет часа Рар се появява в странноприемницата у Скаперови. Той прегръща Луцилия. Моли семейството да го остави насаме с Теренций Скапер. После пристъпва към ветерана и го запитва:

— Какво би сторил ти за Цезар?

— А какво става с именията? — на свой ред пита Скапер.

— С именията нищо не става — казва Рар.

— И с капитанското място ли нищо не става? — пита Скапер.

— И с капитанското място нищо не става — отвърща Рар.

— Но ти още си негов секретар, нали?

— Да.

— И се срещаш с него?

— Да.

— И не можеш да го склониш да направи нещо за мен?

— Той вече за никого нищо не може да направи. Всичко рухна. Утре ще го пречукат като плъх. И така, какво ще сториш ти за него? — пита секретарят.

Старият ветеран се втренчва недоверчиво в него. С великия Цезар е свършено? Дотам свършено, че той, Теренций Скапер, трябва да му помогне.

— С какво мога аз да му помогна? — дрезгаво пита той.

— Обещах му твоята волска кола — спокойно казва секретарят.

— Трябва да го чакаш в полунощ при Южната портика.

— Та кой ще ме пусне да изляза с колата?

— Ще те пуснат. Платих им за това триста сестерции.

— Триста сестерции? Нашите?

— Да.

За миг старецът е впил в него див поглед. Постепенно в очите му се прокрадва роптаещата неувереност на човека, когото половин живот са дресирали в послушание, и той, мърморейки, се извърща.

Той мълви:

— Какво пък, може и това да е сделка като всяка друга. Веднъж да се измъкне, Цезар ще има възможност да се отплати.

Той възвръща обичайното си житейско състояние: отново живее с НАДЕЖДА.

За Рар е по-трудно да оправи нещата с Луцилия. Откак го е видяла последния път в Рим, той нито веднъж не е оставал с нея насаме. Нито той, нито пък баща ѝ са ѝ казали какво го задържа постоянно през тези дни. Сега тя узнава. Нейният годеник е сподвижник на Цезар. Той е единственият доверен човек на владетеля на света.

Но не може ли той, макар и за четвърт час, да я заведе в кръчмата на Медникарската улица? Нима Цезар не е в състояние за четвърт час да се оправи сам?

Рар отива с нея на Медникарската улица. Но в кръчмата не влизат. Рар изведнъж забелязва, че е отново следен. Двама тъмни субекти още от сутринта вървят подире му като негова сянка. Така че влюбените се разделят пред гостилницата. Луцилия се завръща при майка си и сияеща ѝ разказва колко близък на Цезар е нейният годеник.

В това време годеникът напразно се опитва да се отскубне от своите преследвачи.

Още преди да удари полунощ, той ще узнае какво означава да си в близост със силните на този свят.

Около единадесет часа Рар е отново в двореца на Форума. Цял полк негри е поел охраната на двореца. Повечето от войниците са пияни. В своята малка стаичка зад библиотеката той трескаво преглежда онова донесение, което предния ден му бе предал за Цезар испанският banker. Цезар така и не го е прочел. В донесението се намират имената на заговорниците. Той вижда всичките. Тук са Брут, Касий, цялата jeunesse dorée на Рим, сред тях мнозина, които Цезар, счита за свои приятели. Цезар трябва непременно и незабавно да прочете това, още тази нощ. То ще го убеди да се възползва от волската кола на Теренций Скапер.

Рар взима донесението със себе си и се отправя към покоите на Цезар. Коридорите тънат в полумрак, от другата половина на двореца долита пиянска песен. При входа към атриума стоят на стража двама грамадни негри. Те не искат да го пуснат. Онова, което им обяснява, те не разбират.

Той се опитва да мине от другата страна, дворецът е неимоверно голям. Но и тук негърска стража, и тук пътят му е препречен. Изпробва различни коридори и веранди, където би могъл да се промъкна през някой прозорец, но всичко е здраво залостено.

С изчерпани сили той се завръща в библиотеката. Когато минава по един коридор, струва му се, че в дъното съзира гърба на отдалечаващ се човек. Това е един от преследвачите му.

Обзет от страх, той се хвърля в стаичката си и залоства вратата. Не пали светлина и приближавайки до прозореца, поглежда към двора. Там долу е застанал вторият му преследвач. Студена пот го облива.

Дълго седи в тъмното помещение и се ослушва. По едно време на вратата се похлопва. Рар не отваря. Така той не вижда човека, който след кратко изчакване се отдалечава: Цезар.

В полунощ Теренций Скапер докарва волската си кола пред Южната портика. На жена си и децата си е съобщил само, че за ден-два трябва да напусне Рим. Луцилия и майка ѝ да отидат при Рар, той ще се погрижи за тях.

Ала никой не идва през тази нощ при Южната портика, за да се качи на волската кола.

В ранното утро на 15 март на диктатора докладват, че през нощта в двореца е убит секретарят му. Донесението с имената на заговорниците е изчезнало. Притежателите на тези имена Цезар ще срещне същия предобед в сената и ще падне под ударите на кинжалите им.

А една волска кола, карана от онзи стар войник и разорен арендатор, ще доскрибуца обратно до странноприемницата в покрайнината, където ще го чака малкото семейство, на което великият Цезар дължи триста сестерции...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.